

De Academische Werkplaats Noordelijk Zuid-Holland

Barend Middelkoop, Pim Assendelft, Mark Waterman, Sjaak de Gouw, Thérèse Greidanus, Simone Buitendijk, Rudi Westendorp, Bertie Zwetsloot-Schonk*

In het noordelijk deel van de provincie Zuid-Holland hebben het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), de drie GGD'en en TNO Kwaliteit van Leven de handen ineen geslagen voor de vorming van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noordelijk Zuid-Holland. Dit samenwerkingsverband bouwt voort op de al langer bestaande en groeiende samenwerking tussen met name de GGD Hollands Midden en het LUMC, alsmede tussen de GGD Den Haag en het LUMC. Tussen het LUMC en TNO Kwaliteit van Leven was al langer sprake van nauwe samenwerking. Gegeven de aanwezige expertise en ambities bij de samenwerkingspartners richt de werkplaats zich in eerste instantie op de OGZ-terreinen gezondheidsbevordering van ouderen, jeugd en infectieziekten.

Opzet

Het ZonMw programma Academische werkplaatsen heeft een katalyserende rol gespeeld, waarin de bestaande samenwerkingsrelaties werden aaneengesmeed tot één werkplaats. Hiermee zijn de praktijkexpertise van de drie GGD'en (Den Haag, Hollands Midden en Zuid-Holland West), de – veelal praktijkgerichte – kennis en ervaring van het expertisecentrum TNO Kwaliteit van Leven en de universitaire expertise van het LUMC gebundeld. Tegelijk wordt voortgebouwd op de toenemende prioriteit die het LUMC toekent aan de public health welke zijn weerslag onder meer vond in de oprichting van de afdeling Public health en Eerstelijngeneeskunde, een bundeling van Sociale Geneeskunde,

Huisartsgeneeskunde, Medische Antropologie en Verpleeghuisgeneeskunde. Via een nieuw opgericht Centrum Public Health zijn er tevens vertakkingen naar andere afdelingen van het LUMC. Public health is de komende twee jaar speerpunt in het Strategisch beleidsplan van het LUMC.

De aandachtsgebieden van de academische werkplaats komen voort uit de bestaande expertise en de wensen en behoeften van het veld. Met name vanuit de GGD Den Haag wordt daarbij uiteraard aandacht gevraagd voor de specifieke grotestadsproblematiek (groepen met een lage SES, etnische minderheden). Als prioritaire thema's kwamen de volgende naar voren.

Ouderen: Vergeleken met een terrein als de jeugdgezondheidszorg vervullen de GGD'en ten aanzien van de oudere bevolking traditioneel een bescheiden rol. Toch is de laatste jaren steeds meer aandacht voor de preventiemogelijkheden, ook op hogere leeftijd. Daarbij speelt onmiddellijk de vraag of determinanten van gezondheid op hogere leeftijd dezelfde betekenis hebben zoals vastgesteld in onderzoek onder de gemiddelde volwassen populatie. Het LUMC (afdeling Ouderengeneeskunde en afdeling Public health en Eerstelijngeneeskunde) heeft veel expertise op dit terrein, terwijl ook binnen TNO Kwaliteit van Leven de nodige kennis voorhanden is. De sectie Klinische en Gezondheidspsychologie van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden draagt methodologische expertise bij op het gebied van het planmatig opzetten en evalueren van GVO-activiteiten.

Jeugd: Voor de GGD'en vormt de Jeugdgezondheidszorg een van de hoofdtaken, recentelijk uitgebreid tot de verantwoordelijkheid van de zorg voor de 0-4-jarigen. Succesvolle preventie bij jongeren leidt potentieel tot een grote winst in gewonnen (gezonde) levensjaren. De aanwezigheid binnen de werk-

plaats van TNO Kwaliteit van Leven, het aangewezen landelijke instituut voor de ontwikkeling van kennis op dit terrein, is een tweede overweging geweest om de jeugd hoog op de agenda van de werkplaats te zetten. Op dit terrein bestaan voorts nauwe banden tussen TNO Kwaliteit van Leven en het LUMC en kent het LUMC een Kinder- en Jeugdcentrum en een leerstoel Sociale Pediatrie.

Infectieziekten. Ook dit is een hoofdtaak van de GGD'en. In de voorbereidingsfase van de academische werkplaats bleek dat veel winst zou kunnen worden geboekt als nauwer zou worden samengewerkt tussen de afdelingen Infectieziektebestrijding van de GGD'en en diverse afdelingen binnen het LUMC, zoals Public health en Eerstelijngeneeskunde, Infectieziekten, en Medische Microbiologie.

Voor deze terreinen ontwikkelt de academische werkplaats onderzoeksvoorstellen die deels uit eigen middelen en deels uit externe financiering worden betaald. Vanuit het ZonMw programma Academische werkplaatsen is het onderzoeksvoorstel op het terrein van gezondheidsbevordering voor ouderen gehonoreerd.

Overigens vindt ook ideevorming plaats met betrekking tot andere GGD-taken, steeds vanuit de vraag hoe evidence based werken in de openbare gezondheidszorg kan worden versterkt.

Eerste stappen

Kern van het door ZonMw gehonoreerde voorstel is het ontwikkelen van een 'evidence base' voor Preventief Gezondheidsonderzoek voor Ouderen (PGO).

In Nederland bestaan tal van initiatieven voor een preventief gezondheidsonderzoek bij ouderen, vaak ook wel 'Consultatiebureau voor ouderen' genoemd. Veel van deze initiatieven zijn ontstaan op grond van de (politieke) wens om 'iets' te doen aan preventieve

*Barend Middelkoop,^{1,2} Pim Assendelft,² Mark Waterman,¹ Sjaak de Gouw,³ Thérèse Greidanus,⁴ Simone Buitendijk,⁵ Rudi Westendorp,² Bertie Zwetsloot-Schonk²

¹GGD Den Haag

²LUMC

³GGD Hollands Midden

⁴GGD Zuid-Holland west

⁵TNO Kwaliteit van Leven

zorg voor ouderen. Het is nog onduidelijk of een PGO voldoet aan de behoeften van de doelgroep, verzorgers en gezondheidswerkers. Daarnaast is vrijwel niets bekend over de haalbaarheid en doelmatigheid van grootschalige implementatie. Evenmin is bekend in hoeverre een differentiatie zou moeten worden aangebracht in de preventieve zorg voor ouderen. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat een 70-jarige inwoner van een dorp op het verstedelijkte platteland in noordelijk Zuid-Holland een ander aanbod moet krijgen dan een 75-jarige Hindostaanse inwoner van een Haagse achterstandswijk.

In het project 'Health promotion for community-dwelling elderly: pros and cons of a preventive health centre for the elderly' wordt gewerkt op basis van Intervention Mapping. Met een systematische literatuur review en onderzoek naar bestaande praktijken worden de bestaande 'evidence' en 'best practices' in beeld gebracht. Voorts vindt een behoeftenonderzoek plaats onder professionals en een grote diversiteit van (groepen) ouderen, waaronder inwoners van achterstandswijken, allochtone ouderen en de meest kwetsbare groep: de oudste ouderen en ouderen met een chronische aandoening.

Na twee jaar wordt op grond van de

dan gerealiseerde evidence en kennis over best practices gestart met enkele PGO-pilots die een verschillende vorm kunnen krijgen, afhankelijk van de uitkomsten van het tot dan verrichte onderzoek en de specifieke kenmerken van de buurt, wijk of dorp waar de pilot wordt uitgevoerd. Uit de evaluatie van deze pilots komen de aanbevelingen voort voor de implementatie van PGO, ook elders in Nederland.

Toekomst

Dit najaar start het project 'Health promotion for community-dwelling elderly'. Intussen werkt de werkplaats verder aan de ontwikkeling van de andere onderdelen van het onderzoeksprogramma. De verwachting is dat ook voor deze onderdelen fondsen kunnen worden gevonden om de nu nog in ontwikkeling zijnde plannen te realiseren. Een opvallend gegeven is dat de groeiende samenwerking tussen veld en praktijk aan beide zijden inspirerend blijkt te werken. Zo bezinnen binnen de participerende GGD'en steeds meer mensen zich op de vraag of zij zich ook niet in wetenschappelijk opzicht verder zouden willen ontwikkelen, eventueel in de vorm van een academisch promotietraject. In korte tijd zijn al een aantal dubbelaanstellingen gerealiseerd. Een dergelijke ontwikkeling kan ten goede

komen aan een meer evidence based werkwijze van de GGD'en. Aan de kant van de universiteit groeit het enthousiasme om medewerking te verlenen aan onderzoek dat direct bruikbaar is voor de praktijk van de openbare gezondheidszorg. Voorts worden plannen ontwikkeld voor onderwijsactiviteiten voor GGD-medewerkers, verzorgd door het LUMC, en het beschikbaar stellen van LUMC-faciliteiten zoals de bibliotheek voor GGD-medewerkers. Ten slotte spelen GGD-medewerkers een in korte tijd snel toegenomen rol in het onderwijs aan Leidse geneeskundestudenten.

De toekenning van financiën voor het project op het gebied van gezondheidsbevordering voor ouderen betekende een grote stimulans voor de werkplaats. Zoals gezegd gaat de werkplaats nu verder, ook op andere terreinen van de public health.

CORRESPONDENTIEADRES

Barend Middelkoop, GGD Den Haag en LUMC, afdeling Public health en Eerstelijns geneeskunde, Postbus 2088, 2301 CB Leiden, tel. 071 - 527 53 22, e-mail: b.j.c.middelkoop@ocw.denhaag.nl of: b.middelkoop@lumc.nl

De Academische Werkplaats AMPHI

Jeannine Hautvast, Koos van der Velden, Helma Ruijs, René Koene, Toos Waegemaekers*

Na een voorbereidende fase van ruim een jaar werd in september 2005 een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen enerzijds het Universitair Medisch Centrum St Radboud en anderzijds de GGD Regio Nijmegen, Hulpverlening Gelderland Midden en GGD Rivierland. Hiermee was de oprichting van de

Academische Werkplaats Publieke Gezondheid 'AMPHI' een feit, en kon er verder worden gebouwd aan de infrastructuur en het onderzoeksprogramma van de werkplaats, met als uiteindelijk doel om wetenschap en praktijk op het gebied van Public Health bij elkaar te brengen.

Opzet

De Academische Werkplaats AMPHI zal komende jaren een duurzame regionale infrastructuur gaan opzetten gericht op Public Health onderzoek in de infectieziekten. Daarin zullen in eerste instantie de drie hierboven genoemde GGD'en par-

ticiperen. Deze samenwerking tussen enerzijds de academische zijde, en anderzijds de uitvoerende kant van de Public Health, wordt uitgedrukt in de naam van deze werkplaats, 'AMPHI'. AMPHI betekent in het grieks 'aan beide zijden', en staat tevens voor 'AcadeMisch Public Health Initiatief'.

Daarnaast zal ook samenwerking gezocht worden met andere GGD'en, waaronder bijvoorbeeld GGD Hart voor Brabant. Prof. dr. J. van der Velden, hoogleraar Public Health van het UMC St Radboud, is projectleider van de werkplaats. De coördinatie wordt gedaan door dr. J.L.A. Hautvast, die een dubbelaan-

*Jeannine Hautvast,^{1,2} Koos van der Velden,² Helma Ruijs,^{2,3} René Koene,^{1,2} Toos Waegemaekers⁴

¹GGD Regio Nijmegen

²Universitair Medisch Centrum St Radboud, Nijmegen

³GGD Rivierland

⁴Hulpverlening Gelderland Midden